

บทที่ ๔

วิเคราะห์ผลการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีของพระเทพรัตนมุนี

ในบทนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการต่อวิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปัญโญ) ในด้านต่างๆ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณประโยชน์ ด้านศึกษา สงเคราะห์ และหลักธรรมในการบริหารของพระเทพรัตนมุนี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ดังต่อไปนี้

๔.๑ การบริหารงานคณะสงฆ์ตามภารกิจ ๖ ด้านของพระเทพรัตนมุนี

๔.๑.๑ ด้านการปกครอง

มีนโยบายการปกครองอยู่บนพื้นฐานพระธรรมวินัย กฎหมายของบ้านเมืองและจารีตประเพณีดั้งเดิมของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต^๑ เป็นการปกครองตามประเพณีซึ่งสอดคล้องกับหลักปิฎกาธิปไตย ผสมผสานระหว่างแบบพ่อกับลูกแบบอาวโส กำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับอาวโส หรืออายุพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อน^๒ คณะสงฆ์ได้มีการบริหารกันมาในรูปแบบอาจารย์ปกครองศิษย์หรือพ่อปกครองลูก ด้วยหลักพรหมวิหารธรรม เมื่อลูกทำผิด ก็ตักเตือนด้วยความหวังดี หรือเมื่อลูกได้ดี ก็พลอยชื่นชมยินดีด้วย ไม่มีอิจฉา เป็นความสนิทแน่นแฟ้น โดยปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ในการจัดระเบียบการบริหาร โดยให้อำนาจบัญญัติ

^๑ สัมภาษณ์ นายวรารุช วรศรี , หัวหน้าฝ่ายกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดอุดรธานี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^๒ สัมภาษณ์ พระมุนีสารประสาธน์ , เจ้าคณะอำเภอเมืองอุดรธานี , วัดศรีคุณเมือง, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามความเหมาะสม และแบบอาจารย์กับศิษย์รวมอยู่ในระบบเดียวกัน^๐

การปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดอุดรธาณินั้น กระจายอำนาจจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง คือ จากระดับเจ้าคณะจังหวัดไปยังเจ้าคณะอำเภอในเขตปกครอง และกระจายอำนาจไปสู่เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสวัดทุกวัดหนึ่ง ทั้งนี้ โดยเน้นที่ผู้ปฏิบัติภารกิจจริงในพื้นที่ คือ เจ้าอาวาส เพราะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ฉะนั้น จึงต้องมีการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ได้อย่างแท้จริง โดยสอดคล้องกับหลักการสำคัญที่กรมการศาสนากำหนดเอาไว้ กล่าวคือ (๑) มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาด ระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น (๒) มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยและสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจังและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน (๓) มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น นอกจากนั้นแล้ว การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ได้แก่ การพัฒนาวัดตามหลักการ ๓ ข้อ คือ (๑) การพัฒนาบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น เป็นสัดส่วน (๒) จัดการปกครองพระภิกษุ สามเณร และผู้อยู่ในวัดให้เรียบร้อยดีงาม (๓) จัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้เป็นที่ทำนุญบำเพ็ญกุศลและร่วมประกอบกิจกรรมทางสังคมประเพณีไทยได้อย่างเต็มที่^๐

ส่วนในทาง ไวยาวัจกรและกรรมการวัดที่ม้าวัดไม่ทราบว่าเจ้าคณะจังหวัดมีการวางแผนในการปกครองหรือไม่ เพราะเรื่องการวางแผนทางการปกครองคณะสงฆ์ ทางเจ้าคณะตำบลไม่เปิดเผย แต่สามารถทราบได้ว่า เจ้าคณะตำบลปกครองเรียบร้อยดี จากการ ทำงานและผลงาน มีการทำงานเป็นทีมสามัคคีร่วมมือกัน และเมื่อมีการประชุมจังหวัดจะไปกันหมู่คณะใหญ่ จึงคิดว่าน่าจะมีการวางแผนเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน^๐

^๐ สัมภาษณ์ พระโสภณพุทธิธาดา, รองเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี, วัดศรีคาราม, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^๐ สัมภาษณ์ พระครูอาทรวนกิจ, เจ้าคณะอำเภอประจักษ์ศิลปาคม, วัดลุมพินิวันวราราม, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^๐ สัมภาษณ์ นายคำพร นาหมื่น, กรรมการวัดป่าอัมพวัน, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

๔.๑.๒ ด้านการศึกษา

การศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี มีการจัดการศึกษาที่เด่นชัด ในอดีต คือ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี แต่ในปัจจุบัน การศึกษาของคณะสงฆ์เปลี่ยนไปจากเดิม คือ เน้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบันที่ส่งเสริมให้ประชาชนศึกษาทางคฤหัสถ์ จึงลดวิชาทางพระพุทธศาสนาออกไป^{*} ดังนั้น เมื่อใดที่ท่านเจ้าคุณพระเทพรัตนมุนีไปแสดงธรรมที่ไหน ก็ประชาสัมพันธ์ให้ญาติโยมนำบุตรหลานเข้ามาบวชเรียน เมื่อบวชแล้วก็ให้เรียนนักธรรม – บาลี และปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คู่กันไป ท่านได้มี วิธีการส่งเสริมคือให้ทุนเรียน สนับสนุนปัจจัย ๔ เพื่อให้กำลังใจผู้เรียน และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เช่น จัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัย เป็นต้น^๑ ปัจจุบันพระ ภิกษุ-สามเณร นิยมเรียนทางโลกมากกว่า ไม่ค่อยสนใจเรียนนักธรรม-บาลีกัน ด้วยเหตุนี้ พระเทพรัตนมุนีมองเห็นประเด็นสำคัญในการเรียนของคณะสงฆ์ได้ สนับสนุนอย่างเต็มที่ ทั้งแผนกธรรมและแผนกสามัญ ทำให้ พระภิกษุ-สามเณรมีกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนมากและมีความสนใจการเรียนมากขึ้น^๒ และส่งเสริมให้เรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้วยการให้ทุนการศึกษาและอุปถัมภ์ปัจจัย ๔ กำลังใจแก่ นักศึกษาตลอด^๓ ทำให้เกิดความเจริญ คือ ความศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์ประชาชน จึงได้นำบุตรหลานเข้ามาบวชเรียนเจียนอ่าน และศึกษาพระธรรมวินัยเป็นจำนวนมาก อีกทั้ง เป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาตามคตินิยมความเชื่อของพุทธศาสนิกชน

ปัญหาการศึกษาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กรคณะสงฆ์นั้น นับเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่ง ที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการศึกษาคณะสงฆ์^๔ ทั้งนี้เพราะการที่องค์กรคณะสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง

^{*} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติโพธิพิทักษ์ , เจ้าคณะอำเภอทุ่งฝน , วัดโพธิ์ศรีทุ่ง , ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^๑ สัมภาษณ์ พระครูปัญญาสิทธิวัฒน์ , เจ้าคณะตำบลทุ่งใหญ่ เขต ๑ , วัดทิพย์ศรีปัญญา , ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมรักษ์, เจ้าคณะอำเภอนาูง , วัดเทพสิงหา , ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูสิริโชคิคุณ, เจ้าคณะอำเภอหนองแสง, วัดสะอาดเรืองศรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูมงคลญาณประยุตเจ้าคณะอำเภอวังสามหมอ วัดสว่างอัมพวัน, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

ยอมทำให้ส่งผลกระทบด้วย ซึ่งปัจจัยภายนอกองค์กรคณะสงฆ์ควรนำมาพิจารณา คือ การเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วง ๑ ศตวรรษ ที่ผ่านมา นับว่าส่งผลต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก เพราะความเจริญแบบตะวันตกนั้น ได้นำสถาบันต่างๆ แบบใหม่เข้ามารับเอาบทบาทเดิมของวัดไปดำเนินการเอง ทำให้การศึกษาจากวัดไม่ได้รับความนิยมน เนื่องจากภาครัฐไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับทวยราษฎร์ได้อย่างทั่วถึง เพราะภายหลังจากที่รัฐได้แยกเอาการศึกษาไปดำเนินการเอง แต่เมื่อเวลาผ่านไปปรากฏว่า จะเห็นได้ว่ารัฐไม่สามารถที่จะจัดการศึกษาได้ครอบคลุม และเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศได้อย่างทั่วถึงทำให้บางส่วนต้องเข้ามาพึ่งระบบการศึกษาของคณะสงฆ์

ส่วนในทางไวยาจักรและ กรรมการวัดที่มาวัดไม่ทราบว่าเจ้าคณะจังหวัดมีการวางแผนในด้านการศึกษาหรือไม่ เพราะเรื่องการวางแผนทางการ ศึกษาของคณะสงฆ์ ทางเจ้าคณะตำบลไม่เปิดเผย พอทราบได้ว่า เจ้าคณะตำบล ให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนนักธรรมทั้งแผนกบาลี แผนกธรรม และให้เรียนฝ่ายโลกด้วย จากการมีการ เรียน การสอน จึงคาดว่าน่าจะมีการวางแผนเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน ^{๐๐} แต่บางครั้งก็ทราบจากคำบอกเล่าของพระภิกษุสามเณรที่ไปศึกษา ณ วัดมัทธนิมาวาส อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานีจัดเป็นสถานศึกษาของคณะสงฆ์

๔.๑.๓ ด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก เพราะหากพระสงฆ์ไม่ปรับกลยุทธ์ในการเผยแผ่ ประชาชนที่มุ่งการทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็จะเหินห่างจากพระพุทธศาสนาและทำให้เกิดวิกฤตอย่างหนึ่ง คือ คนไม่เข้าวัด ไม่สนใจต่อกิจกรรมต่างๆ ของพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์จัดขึ้นในแต่ละเทศกาล^{๐๐} ฉะนั้น พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปัญโญ) จึงได้ปรับกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนในหลายประการ พอสรุปกิจกรรมการเผยแผ่ ดังนี้

^{๐๐} สัมภาษณ์ นายถาวร รัตนแพง, กรรมการวัดเทพชุมพล, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรคณานุยุต , เจ้าคณะอำเภอกู่แก้ว , วัดโพธิ์ศรีพัฒนาราม , ๓ ธันวาคม ๒๕๕๔.

๑) การจัดอุทยานศึกษาปลูกพืช เศรษฐกิจเชิงพุทธ ณ ธรรมสถานทุ่งนาคำหลวง ตำบลนาข่า อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ได้จัดพื้นที่ให้มีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อ เป็นสถานที่ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางด้านการทำเกษตรแนวพุทธ เพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนาในการทำกินแบบพอเพียง และประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้มั่นคงและยั่งยืน เปิดโอกาสให้ พระภิกษุ-สามเณร นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ พร้อมท่านเป็นผู้วิทยากรที่อธิบายขั้นตอนการปลูก ตั้งแต่ขั้นเตรียมดินจนถึงการดูแลรักษาต้นไม้ และตอบปัญหาด้วยตัวท่านเอง^{๐๐}

๒) การบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การทำพิธีมาฆบูชา พิธีวิสาขบูชา พิธีอัฐมีบูชา มีการทำบุญตักบาตร รักษาศีลอุโบสถ ฟังธรรม เวียนเทียน เจริญสมาธิภาวนา^{๐๐}

๓) การอบรมพระภิกษุสามเณรในวันโกน ในวันขึ้น/แรม ๘ ค่ำ และขึ้น/แรม ๑๔ ค่ำ เรื่องเสขียวัตร ศาสนาพิธีเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณร เช่น วิธีแสดงธรรมเทศนา การเที่ยวบิณฑบาต การนุ่งห่มให้เป็นปริมณฑล^{๐๐}

๔) การอบรมกรรมฐานแก่นรवासที่มาบวชชีพรามณ์ ตลอดจนมีความร่วมมือกับคณะสงฆ์ โดยออกอบรมพระภิกษุสามเณรและประชาชน(หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือ อ.ป.ต.)

๕) บรรยายธรรมออกอากาศทางสถานีวิทยุคลื่น ต่างๆ ในจังหวัดอุดรธานี และของทางวัดมัชฌิมาวาส ที่คลื่น FM ๘๒.๐๐ Mhz. โดยมีกลุ่มผู้ฟังทุกระดับชั้น เช้าวันพระภิกษุ ข้าราชการ พ่อค้า เป็นต้น

๔.๑.๔ ด้านสาธารณูปการ

มีลักษณะเป็นการนอกรรมหรือการก่อสร้างถาวรวัตถุ ศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา โดยเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานีเป็นประธาน เจ้าคณะอำเภอต่างๆ เป็นกรรมการ

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระครูปัญญารุทธาร, เจ้าคณะตำบลสร้างแป้น เขต ๒ วัดป่าอัมพวัน, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระมหาดวง เขมานนุโท เจ้าคณะอำเภอหนองหาน วัดสันติวนาราม, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^{๐๐} สัมภาษณ์ นายเสาร์ ทองอินทร์, ไวยาจักรวัดสว่างโฆมาลัย, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

ในการดำเนินการตรวจสอบและแจ้งผลการก่อสร้างในแต่ละวัดแก่คณะสงฆ์ตลอดจนการแก้ปัญหาในการก่อสร้าง^{๐๙} เช่น แบบแปลนที่ถูกต้อง มีความเหมาะสมแก่วัดนั้นๆ

๔.๑.๕ ด้านสาธารณสงเคราะห์

การสงเคราะห์ประชาชน เป็นภารกิจที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ท้องถิ่น คณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีมีการบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้

๑) จัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในการปกครองของตน ให้เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๐๑๐} และการศึกษาอื่นๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับพระธรรมวินัย ด้วยความเอาใจใส่อย่างแท้จริง เพราะความเลื่อมหรือความเจริญของพระศาสนานั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาและการปฏิบัติของพุทธบริษัทเป็นการสำคัญ^{๐๑๑}

๒) ให้ความอุปถัมภ์แก่พระภิกษุสามเณรที่กำลังอยู่ในช่วงของการศึกษาด้วยการสนับสนุนให้มีการศึกษาหรือจัดที่อยู่อาศัยเสนาสนะให้เหมาะสม ตลอดจนการจัดหาทุนสนับสนุนให้แก่ผู้ที่อยู่ในปกครองของตนให้ได้รับการศึกษายิ่งๆ ขึ้น ตามสมควรแก่สติปัญญาของผู้ศึกษานั้น หรือจัดส่งพระภิกษุสามเณรในวัดไปศึกษาที่วัดอื่น โดยอยู่ในอุปการะของ เจ้าคณะต่างๆ ตามสมควร^{๐๑๒}

๓) จัดสภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพที่เอื้อต่อการศึกษาและการค้นคว้าหาความรู้ของพระภิกษุสามเณร หรือผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตน เช่น มีการจัดห้องสมุดของวัด เพื่อที่จะให้พระภิกษุสามเณรได้ทำการศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง^{๐๑๓}

๔) จัดวัดเป็นศูนย์กลางการประชุมและประสานงานปลูกจิตสำนึกสาธารณะแก่ประชาชนและการกระทำอันดีงามจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ สห สว หาญทำความดีทุกอย ่าง การรู้ ส จ

^{๐๙} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์กิตติสาร, เจ้าคณะอำเภอศรีธาตุ, วัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^{๐๑๐} สัมภาษณ์ พระภาวนาวิมล, เจ้าคณะอำเภอบ้านผือ, วัดโพธิ์ชัยศรี, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^{๐๑๑} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการทองคำ กตปุญโญ , เจ้าคณะตำบลค้อใหญ่ , วัดหงษ์วดี , ๗ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^{๐๑๒} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์กิตติสาร, เจ้าคณะอำเภอศรีธาตุ, วัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๔.

^{๐๑๓} สัมภาษณ์พระมหาทองสุข ชีรปุญโญเจ้าคณะตำบลโนนสะอาด , วัดสิรินทรวาส ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๔.

รักษาความดีของตนเองไว้ และการช่วยกันทำความดีเมื่อมีกิจการคณะสงฆ์ ย่อมบังเกิด
 อย่งหนึ่งเกิดขึ้นก็พร้อมใจกันปฏิบัติ

๕) จัดธรรมสถานสวนป่าทุ่งนาคำหลวง ตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
 เป็นสถานที่อบรมฝึกปฏิบัติธรรมวิปัสสนากัมมัฏฐานให้แก่พระภิกษุ-สามเณร พระนิสิต
 นักศึกษา ข้าราชการ ประชาชน และเยาวชน

๔.๑.๖ ด้านศึกษาสงเคราะห์

ส่งเสริมการศึกษา ในสถานศึกษา ให้มีขึ้น โดย จัดพระภิกษุแต่ละอำเภอเข้าไป
 สอนในโรงเรียน ให้เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ดูแลและ การช่วยเหลือด้านวิชาการ ได้เริ่มโครงการ
 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ จังหวัดอุดรธานี ตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นต้นมา จนถึง
 ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๕) โดยในแต่ละปีจะมีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ๘๖ รูป
 เพื่อนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาออกเผยแผ่ แก่ เด็กและเยาวชนเป็นประจำทุกปี
 การศึกษาได้ ๒ ด้านได้ ให้ การสนับสนุนและส่งเสริมพระครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 อย่งดี ทั้งในค่านิยมหรือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูอาจารย์ ที่ทรงคุณวุฒิ
 ให้ คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นมา การสนับสนุน ๒ ด้านทุนการศึกษาแก่ สถานศึกษาที่ขอ
 ความช่วยเหลือ การให้ ความอุปการะค่านสถานที่และปัจจัย ๔ ที่จำเป้นนี้ ๒ การดำเนินการ

๔.๒ การประยุกต์หลักธรรมในการบริหารของพระเทพรัตนมุนี

บุคลิกของผู้บริหารที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ คือ เป็นผู้มีความ
 ในการบริหารจัดการ โดยที่คุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีจะส่งผลทำให้เป็นที่ยอมรับ ทำให้การ
 ดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูง ทำให้ เกิดขวัญกำลังใจที่ดี คุณธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการ
 บริหาร สามารถสร้างความศรัทธา และเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดแห่งความรัก ความสามัคคีใน
 หมู่คณะ หากผู้บริหารมีคุณธรรมประกอบกับการทำงานแล้วย่อมทำให้ เกิดเกิดบรรยากาศใน

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาธราทร เจ้าคณะตำบลสร้างเป็น เขต ๒ วัดป่าอัมพวัน, ๒๐ พฤศจิกายน
 ๒๕๕๔.

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์ธรรมภรณ์, เจ้าคณะตำบลแสงสว่าง, วัดใหม่แสงสว่าง, ๓ ธันวาคม
 ๒๕๕๔.

การทำงานอย่างมีความสุขอันจะส่งผลต่อความสามารถในการ ทำงานและมีคุณภาพต่อ การปกครองคณะสงฆ์ในที่สุด

๔.๒.๑ พรหมวิหารธรรม ๔

พระเทพรัตนมุนี นำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารคณะ สงฆ์ ท่านปฏิบัติเสมือนพรหมคือมีเมตตาความรักใคร่ปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชา มีความสุขกันทุกคน ให้ ผู้อยู่ได้บังคับมีไมตรีจิตมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อหมู่คณะ สงฆ์ มีความ ยินดีเมื่อ ผู้ได้บังคับ มีชื่อเสียงโด่งดัง สนับสนุนยกย่องชมเชย มีความคิดที่จะช่วยเหลือ ผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนเข้าไปช่วยเหลือตามความสามารถของตน เป็น ตัวอย่าง ผู้บริหาร ที่ดีของหมู่คณะ มีจิตใจเป็นกลางไม่เอนเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ซ้ำเติม ผู้ที่ได้รับทุกข์จากผลที่เขาได้กระทำเอาไว้ พิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ ไม่แสดงความเสียใจ หรือดีใจจนมากเกินไป^{๐๐}

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองได้ดี ของพระเทพรัตนมุนี เจ้าคณะ จังหวัดอุดรธานี มีการประยุกต์ใช้ในการปกครองแบบพ่อปกครองลูก เมื่อทำผิดพลาด ก็เรียก เข้ามาตักเตือนด้วยความหวังดี หรือเมื่อได้ดีในหน้าที่การงานทางคณะสงฆ์ ก็พลอยชื่นชม ยินดีด้วย ไม่มีอิจฉา เป็นความสนิทแน่นแฟ้น รับฟังกันได้และเสนอแนะได้ทุกเรื่อง ส ังผลให้ ส ังคณะสงฆ์ มีความรัก สามัคคี และเกิดความปรองดอง ในหมู่ ส ังคณะสงฆ์

๔.๒.๒ สังคหวัตถุ ๔

การอยู่ ส ัมพันธ์ร่วมกันของคนในสังคมซึ่งจะต ้องมีคนตั้งแต่ ส องคนขึ้นไปนั้น จำเป ็น อย ่งยิ่งที่จะต ้องมีหลักธรรมมาคอยประคับประคองให้ ส ังคมอยู่ ส ัมพันธ์กันอย ่งเป ็นปร มาณ และวิธีทำให้ ส ังคหามรักใคร่ ส ันถิ์กันเป ็นสิ่งจำเป ็นอย ่งยิ่ง สำหรับคนทุกคนและทุก สังคม ตั้งแต่ ส ะหว ามิตรกับมิตร สามัคคีกับภรรยา เพื่อนบ ้านกับเพื่อนบ ้าน จนกระทั่งประชาชน ระหว ามประเทศ เพราะความรักใคร่ ส ันถิ์กันเป ็นรากฐานแห่ง ส ังการร วมกันดี ส วยดีและความ

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลธรรมรัตน์, เจ้าคณะตำบลคอนกลอย, วัดพระสมุทธาราม, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^{๐๐} สัมภาษณ์ พระโสภณพุทธิธาดา, รองเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี, วัดศรีครราม, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

เช่น สถานีวิทยุ คลื่น FM ๙๒.๐๐ Mhz. ด. ๙ นสาธาณูปการ อำนวยความสะดวกในการ
 บำเพ็ญกุศลหรือกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้แก่สาธุชนทั้งภาครัฐและเอกชน
 ได้รับประโยชน์จาก ศาสนสถานภายในวัด เป็นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ฯลฯ ในการ
 ประกอบกิจกรรมต่างๆ ด. ๙ นสาธารณสงเคราะห์ ๒ ตั้งศูนย์วันเกษตรฯ ขึ้นมาค้ำหลวงเป็น
 ศูนย์ปฏิบัติธรรมและศึกษาฐานสำหรับบุคคลทั่วไป ในด้านนเกษตรและพืชผักเศรษฐกิจ
 ต่างๆ พร้อมสนับสนุนช่วยเหลืองานวิชาวารต่างๆ ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคแก่
 ผู้ประสบภัยต่างๆ และผู้ยากจนไร้ที่พึ่งตามสมควร